
Алесь Пашкевіч

...мы – нацыя, сьціснутая да гука,
мы – абрэзаныя да літары!..

Відарысы

КАРОНА ДАРОГ

Падарожжа ў незнаёмую краіну – як знаёмства з чужой жанчынай. Праз незалежнасьць кабеты спатканьне доўжыцца не бясконца: назавецца, пакажацца – і шукай на няходжаных вулках...

Падарожжы вылучваюць стому паэзіі – самой паэзіяй. Пра гэта ня ведаў айчым Шарля Бадлера, калі ў 1841 годзе выправіў яго ў ваколсьветнае вандраваньне, – каб той адвык ад «балаўства пяром». З паўдарогі Бадлер вярнуўся назад – з перапоўненымі вачыма, з боязьню не даплысьці з лірычным цяжарам увесь шлях...

Але я – на жалезных рэйках, адзін у змрочным купэ, і мне не пагражае бадлераўская боязь.

Зрэдчас у вакно дзюбаюць ліхтары пераездаў, і я зашторваю шывку, а потым і наогул адсядаю далей... Прымружваю вочы і пад нястомную казку

кастрычніцкага дажджу пачынаю мроіць невядомы горад.

Люблін... Паходжаньне ягонай назвы хочацца выводзіць з любові (як і Любляны, і беларускай Любані; зьнікае-цвьярдзеэ любоў – застаецца Лубянка). Ці, як мінімум, любові да бліноў...

А назаўтра адкрыецца, што Люблін – горад сонца.

Пра гэта доўга раскажам невядомая птушка, калі на прыпынку буду чакаць свайго аўтобусу. І Люблін убачыцца зверху: пратуберанцы-промні вулак старога гораду сьцякаюцца да акружнасьцяў алеяў Тысячагоддзя і Люблінскай вуніі, Каралеўскай і Любартоўскай. І я з Літоўскага пляцу ўліваюся ў Кракаўскае прадмесце, праходжу Кракаўскую браму – і па мураванай гарадской артэрыі – Бrame Гродскай – дасягаю Люблінскага сэрца – Ратушы. Непадалёк – у тэатры “NN” – вечарам буду чытаць свае вершы, а раніцай на шляхетных сьценах замку ўяўлю сябе дрыгавіцкім ваяром і шчыра памалюся ў капліцы Сьвятой Тройцы, купал якой распісваў фрэскамі з выявай праваслаўнага крыжа ў цэнтры мой суродзіч.

Люблін – горад сонца.

Пра гэта пачую малітоўны сьпеў у манастыры Сьвятога Войцэха, дзе пражыву цэлы тыдзень. І кожны раз буду сьцярожка піць малінавую гарбату, завараную спакойнай манашкай – каб не ўкалоцца раптам дзівоснымі іскаркамі ў кубку, адбіткамі жнівеньскіх промняў, якія заблукалі-прыхаваліся ў ягаднай мякаці і толькі цяпер надумалі выскачыць, разбуджаныя звонкім кіпенем. Перадам сваю насыцярожанасьць манашцы, а яна ласкава ўсьміхнецца:

– То, пан, жырандоля...

І толькі цяпер заўважу пад высокай стольлю старую жырандоль з завостранымі лямпачкамі, і нетаропкай манашцы пасьпею расказаць пра Паўлюка Багрыма і ягоную жырандоль, якую бачыў у крошынскім храме: і манашка, ветліва хігнуўшы галавой, задумаецца аб нечым мінулым...

Люблін – горад сонца!

Пра гэта, урэшце, здагадаюся і сам, калі выйду днём на шпацыр і буду мружыць павекі, вычытваючы шыльды на шклянках крамках, якія гарэзьліва высоўваюцца на тратуары, – нібы ляютна пацягваючыся й пазяхаючы працыненымі дзвьярыма.

Але задрамаць ім не дазваляць заляцальныя мелодыі неўтаймоўнага музыкі, які бадзёра цыбае па разасланым на прыпаркавую траву дыване. Аглушаныя сонечныя зайчыкі будуць спалохана выскокваць з лона ягонага саксафону – адразу на зіхоткія чаравікі, з іх – у капялюш са скамечанымі тысьэнцамі, пераблытаўшы, напэўна, іх зеленаватыя лісткі з капуставымі. І я не паспачуваю ім.

Люблін – горад сонца...

Новым хмурым ранкам пра гэта хорам нагадаюць кветкі. Іхні ручай зьбягае ад гарадской кавярні, схаванай супермаркетам, да рамантычнага парку. У кветкавых хвальках знайду ўсемажлівае грацыёзнае мільгаценьне: ад набушаўскага рамонку да экзатычнай архідэі. Гэта апошняя, перапыняючы шапаценьне сябровак, стане зманліва апавядаць пра свой жнівеньскі апёк і хаваць паранены пялёстак. Уражаны, зразумею, што шчабеча архідэя – па-кітайску, на мове Шэн Тудзяна, які яшчэ ў XVII стагоддзі прасьпяваў сваёй каханай: «Твае рукі – дзьве кветкі лян...». І я ўжо нібыта трыста гадоў ведаў, што ў Кітаі архідэю называюць ледзь ня як наш лён – лян; і я – у дзіўным канфуцыянскім храме – лянскім садзе, і малады манах паказвае мне сотні ўзгадаваных ім архідэяў: і сьціплыя лейліі,

і задзіры брасы, і фарсістыя пітэрсы, і расьпешчаныя катлеі (дзіянісію і катадзіну), а таксама іхніх аднакрэвак – дэйлікатлеі «барбаросу», «камерсіту» й «сент-гатард»...

П'янею ад водарнага хмелю адных толькі назваў, але пасьпяваю заўважыць, як з крышталнай вадзяной пыльцы зьяўляецца кітаянка і, падносячы бліжэй п'янкую архідэю, паказвае на яе ўнутраны пялёстак, падобны формай да жаночых вуснаў – лабэлу, «пасадачную пляцоўку» для кветкавых апыляльнікаў. І я таксама параўноўваю руку кітаянкі са сьцяблінай кветкі, яе вусны – з загадкавым пялёсткам – і касавуруся на стоенага маха...

А потым даганяю сябра, адзначыўшы, што гваздзікі тут пахнуць перапаленым воскам, а дома – медавухай, і запытаньне паляка «Ці каштаваў пан люблінскае піва?» прыглушаю шампанскай сентэнцыяй:

– У Польшчы кветкі сьціплейшыя за дзяўчат...

І, каб апраўдацца перад крыўдлівым палякам, прамоўлю мацней:

– Люблін – горад сонца!

Зрэшты, пра гэта вечарам нагадае ён сам, калі задаволены бармэн замест піва прапануе – за свой кошт – густога «Алімпу» і папросіць яшчэ раз прачытаць Міцкевіча – па-беларуску, а студэнты, якія вярнуліся з Прагі і за два дні пасьпелі «разьмяняць» у гэтай півярні ўсе заробленыя там грошы, прапануюць выпіць за Рэч Паспалітую – ад Прагі да Смаленску. Я прыстаўлю кубак да сьвечкі, убачу, як заходзіць у ім бурштынна-жытняе сонца – і спакойна вып'ю за невядомага ўкраінскага каламыйца, які нават у хмельным сьне ні разу ня бачыў сябе ля сьценаў майго Слуцаку з мячом ці маўзерам...

А новым ранкам яшчэ раз упэўнюся, што Польшча – краіна храмаў. На спрадвечнай кароне дарог яны – камяні-ўпрыгожваньні, камяні-ўказальнікі. І яны прывядуць мяне ў Варшаву. А быць там і не наведаць Каралеўскага палацу – усё адно як напасіцца на прыймо да прэзідэнта і зьбегчы. Адшукаць жа палац проста: ад касьцёлу Сьвятога Крыжа ад чыгуначнага вакзалу падымаем да Бельведэра, зварочваем да касьцёлу Сьвятых Ахвяраваньняў (каля яго задумаўся ў бронзе польскі апостал каардынал Вышыньскі), страчваем адчуваньне памераў у касьцёле Узвышэньня (каля яго ўздымаецца ў нябёсы помнік Міцкевічу), глядзім на акадэмічны касьцёл Сьвятой Ганны, – засталася толькі ўзысьці на шырокае ўзвышша, і мы – ў Замку.

Стомленыя рукі абарончай сьцяны наіўна імкнуцца ахапіць стары горад, затуліць яго ад хаосу «хлопскай» архітэктуры. Ручныя галубы, продкі якіх у 1941 годзе адвялі ад Замка нямецкія бомбы, ганарліва адмаўляюцца ад семак і, сабраўшыся ў вясёлкавую чародку, падаюцца абгаворваць модную іспанку, зайздросьцячы яе доўгім зіхоткім завушніцам.

Па-сярэднявечнаму засварацца бамжы – мы на старадаўнім рынку. Па брукаванцы, з якой дождж ня хоча змываць апошняга летняга нектару, абойдзем рынкавы пляц, дзе цяпер гандлююць толькі кастрычніцкімі кветкамі, антыкварыятам і кнігамі. Набываю сунічнага Лесьмяна, а побач ужо чакае карэта. Забываючы на сваё аўто, сыплю фурману жменю залатавак і прашу завезьці ў Вялікае Княства Літоўскае. Той неўразумела моршчыцца, а потым хітае галавой.

І давозіць да архікатэдральнага касьцёлу Іаана Хрысьціцеля, што на-

супраць Каралеўскага палацу. Развітаўшыся, прачытаю аб'яву на высозных дзвяхрах храму: «Дзяўчына здыме пакой у добрых гаспадароў».

Уваходжу ў храм – чароўную шкатулку, чарадзейную ракаўку, якая ўтаймавала і прыручыла прастору: падалося, што знутры касьцёл нашмат большы, чым знадворку. З вышыняў скляпеньня пялёсьцяцца боскія гукі аргану, і аграмадныя сьцены губляюць свой цяжар. Каб ня людзі, яны б адарваліся ад пляцавай брукаванкі, і над Варшавай стала б на адну зорку болей...

Тут баішся стаць непатрэбным.

На вуліцы прачытаю другую аб'яву, якая пішацца ад касьцельнага франтону да дзвяхрэй, па брукаванцы да суседняга будынку і, далей, – ажно да хуткага надвяхорка. Аб'яву гэтую пакідаюць таропкія кроплі, і, спазьняючыся на вакзал, пасьпею зразумець толькі некалькі размытых сказаў: «Маладыя дождж з залевай здымуць на зімовы час пакой у добрых гаспадароў. Шклярні і цяпліцы не прапаноўваць...».

У Брэсьце цягнік мяняе колы, і ўсё выразьней адчуваецца прыемны цяжар паэзіі ў вачах. Яны па-бадлераўску перапоўненыя, хоць і не такія глыбокія, і нечакана кранае халаднаваты сполах: а раптам вагон віхнецца і што-небудзь з іх выплюхнецца на рэйкі...

1995

ЯНА

Яна доўга ішла праз моры-акіяны, каб за стагодзі ўсесьціся ў нашае цела, затрамбаваць вены, запаланіць думкі, забіць мазгі...

Калумб прывёз яе з Амерыкі ў Еўропу. Спакон веку яна – высушаная – была ежай індзейцаў і называлася чуньо.

У 1565 годзе яе паспытаў іспанскі каралеўскі двор. У нас у той час квітнела кнігадрукаваньне... У 1588-ым яна патрапіла ў Венскі батанічны сад. У нас па-старабеларуску апублікаваная адна з першых еўрапейскіх Канстытуцыяў – Статут Вялікага Княства...

Затым яна паланіла ваеннага фармацэўта-француза Парманцье, і ён пачаў яе культываваць масава – праз падман. Выпрасіў у караля зямлю, пасадзіў, выставіў ахову. Восеньню, калі яна сасьпела, вартавыя ноччу знарок сыходзілі – і спакушаныя сяляне кралі яе плады. Хоць і ня ведалі, што рабіць з набыткам. Гламурны Людовік XVI пачаў прыколваць ейныя кветкі на мундзір – і сяляне напачатку вырошчвалі тыя кветкі на продаж...

Дабро не прыходзіць у выглядзе падману ці хітрасьці. Так, як ішла яна. Ішла прымусам праз Нямецчыну-Прусію. У 1651-м Фрыдрых Вільгельм I выдаў адмысловы загад: тым, хто адмаўляўся яе вырошчваць, належала адразаць насы і вушы.

А яна ўмацоўвалася ва ўладзе, здабывала новых прыхільнікаў і скрыні золата. Капітулявала Галандыя, з 1740 году распачала ейны экспарт, – і атрымлівала большы прыбытак, чым ад традыцыйных цюльпанаў.

Яна акружала наш край з захаду і ўсходу. Яна наступала з Польшчы і Прусіі, Лівоніі і Масковіі. З Ротэрдаму Пётр I «дзеля расплоду» прыслаў яе графу Шарамецьеву. І яна, трапна празваная «землянымі яблыкамі», прарасла на нашай зямлі, у нашых целах, нашых душах...

Некалі Адам з Евай паспыталі яблык – і пачалося чалавецтва. Біблей-

ныя яблыкі сьпелі пад сонцам і небам. «Земляныя яблыкі» абдымаў змрок і нябыт падзем'я. Мы паспыталі іх – і пачаўся наш канец. Невыпадкова духавенства напачатку паставілася да яе насыцярожана, празвала «спакусай д'ябла», «чортавым яблыкам». Невыпадкова нашыя прашчыры баяліся яе садзіць: расьце – як чалавечая галава з заплюшчанымі вачыма.

За стагоддзі яна – бульба – уелася ў нашае цела, затрамбавала вены, запаланіла думкі, забіла мазгі. І мы ўжо не крывічы, не ліцьвіны, не беларусы, мы – бульбашы.

У нямецкай, румынскай, дацкай, балгарскай, украінскай, расейскай мовах яна прапісалася ў корні Kartoffel. У літоўскай і беларускай – у bulves і бульбе. І толькі ў абачлівых фінаў яна сугучная грознаму богу Peruna.

Яе лёгка вырошчваць, бо расьце нават у зельлі і на суглінках, але ад яе цяжка абараніцца. Яна ратуе народ – і паядае ягоную волю. Яна не дае нам памерці з голаду – і забівае нас. Бо навошта пра нешта клапаціцца: грошы, кар'еру, дабрабыт, заўтрашні дзень? Нават калі й наогул заробак ня выплацяць – вырабуе бульба. Нават калі яе самі ня вырасьцім – украдзем у калгасе. І самі паядзім, і парсюка выгадуем. А як прыцісьне, дык з яе і самагонку выганім...

Мы ня ведаем, што ўжо ня першае стагоддзе ўжываем «земляны» вірус, які адрывае нас ад неба, які забівае ў нас кнігу, мову, канстытуцыю. Найбольш у сьвеце бульбы спажываюць беларусы...

Бах услаўляў бульбу мовай музыкі. Беларускія паэты сплялі ёй вянкi вершаў. Яна, сьпечаная ў вогнішчы, з маленства рамантычна апякае нам нёба – хоць апякаць павінны найперш успаміны тае маладосьці, веснавы водар тога вогнішча, узьлескі (ці паляны) тагачаснай закаханасьці. Нарэшце, бульбе ледзь ня ставяць помнікі. А яна, закрахмаленая, забівае-закупорвае нашыя клеткі, атрафіруе нашыя мазгавыя зьвіліны, адбірае ў нас памяць, зьнішчае нашыя мары, ператварае нас у дабіблейных істотаў. Хутка – ня маючы манет – засушаныя скрылікі бульбы – чыпсы – абвесьцім грашовымі сродкамі. Некалі ж на Саламонавых астравах бульба лічылася валютай...

«Бульба і замужства – вельмі сур'ёзныя рэчы, каб з імі жартаваць», – вучыць ірландская прымаўка. Нам жа – не да жартаў. За бульбу мы выйшлі замуж і ажаніліся з ёй.

І выратаваць беларусаў зможа хіба што Амерыка. Калі не валютнай інтэрвенцыяй, дык жуком, выхадцам са штату Каларада.

Нялёгкая ў каларадскага жука місія...

2006

і

Усё, як вядома, некалі пачалося са слова. Затым былі сказы, летапісы, кнігі. А цяпер беларусы становяцца нацыяй літары: бяз кнігі, бяз летапісаў, бяз сказаў, бяз слова. Хоць і з паўмільённымі накладамі дзяржаўных газетаў, і з нястомным вяшчаньнем «нацыянальных» тэлеканалаў, і з ажно дзьвюма дзяржаўнымі мовамі...

Мы – нацыя, сьціснутая да гука, мы – абрэзаныя да літары!

Забываючы сваю мову, губляючы сваё слова, зьнікаючы, мы, як даўнія інкі ці ацтэкі, адчуваем генную прагу да ўвекавечваньня: складаем паэмы пра свае літары («Б») і ставім ім помнікі («Ў»).

Па сакральным стаўленьні да графічных сімвалаў мы можам раўняцца

толькі з іерогліфнымі японцамі ці кітайцамі. Як старанна выводзілі свае подпісы нашыя малапісьменныя дзядулі – і як замілавана драпаюць асобныя літары іх нашчадкі ў ліфтах і прыбіральнях!

Паняцьці мы замяняем літарамі (М, Ж), падборам літар – успаміны (ЧК, СССР) або сродкі перамяшчэння (ЗАЗ, МАЗ). Урэшце – і карань слова «літаратура» ў беларусаў – ад літары (у суседзяў расейцаў мусіла б ужывацца слова *букватура* – на ўзор *буквара*, які савецкая педагогіка прапісала і ў беларускія слоўнікі...).

Нашыя продкі перадавалі літарамі лікі. Яшчэ 80 гадоў назад у літары спрабавалі адлюстраваць «дух эпохі» – і ўводзілі замест **дж** графічную выяву сярпа і молата. Сёння ж некаторыя абазначаюць літарай сваю грамадзянскую пазіцыю – праз **ь**. У сучасным беларускім жыцці нястомна высылаўляецца вялікая літара **Я**. **Я** – у вядомым адзіночным ліку: «Я дал...», «Я построил...», «Я добился...», «Я заставляю...».

А беларускія інтэлектуалы асобны статус надаюць дзвюм літарам: **ь** і **і**, а я прапаную асобна ўганараваць тую, што запісалася паміж імі – літару **і**.

Прапаную ўганараваць літару, з якой пачынаецца Беларусь: тапаграфічнае абазначэнне мяжы на картах – палачка, кропачка; палачка, кропачка...

Прапаную ўганараваць літару-працаўніцу: пасыля **а** яна сустракаецца найчасцей.

Прапаную ўганараваць найбольш прайнфармаваную літару, якая здольная выказваць неахопную шматзначнасьць гуку **і** – гуку зьдзіўленьня, спадоху, ікоты...

Літару, помнікамі якой – старадаўнія рымскія і афінскія калоны з кропкамі ўзыходзячага сонца.

Літару-сашчэпку, літару-зв'язку, самы кампанейскі знак алфавіту, які злучае: **Ясь** і **Яніна**.

Літару, што нагадвае фігурку пінгвінападобнага чалавека – той нават нешта паказвае кароткай рукой.

Літару, якая хоць і падобная да шахматнай пешкі, але годна ўзьнімаецца ў радку над іншымі.

Літару з па-беларуску сімвалічным лёсам: калі яна апынаецца заціснутай паміж галоснымі, над **і** навісае сякера – абазначэнне націску папярэдняга складу, – і ёй адсякаюць галаву, і ад **і** застаецца **й**: яна **й** я.

Літару-паходню.

Літару-перакулены клічнік.

Літару – выяву мужчынскай годнасьці ў спрадвечны момант працягу чалавечага роду.

Урэшце – вынік шлюбу заходняга і ўсходняга пісьменства, сперматазоід лацінкі, які навечна пасяліўся ў беларускай кірыліцы.

І няхай жыве і плодзіцца беларуская літара **і** – амаль адзінае, што захавалася ў нашай цяпершчыне ад еўрапейскасьці, – акрамя парэшткаў старадаўніх замкаў і надзеі!

Нам наканавана ставіць над **І** кропку!

2005

СЛОВЫ НА АСФАЛЬЦЕ

Шукаеш неба – знойдзеш зямлю: зьняверышся, упадзеш, зьнікнеш.

Шукаеш зямлю – убачыш неба.

Аб гэтым першымі задумаліся вікінгі. Гэта ведалі марскія народы, якія падышлі да краю зямлі і сутыкнуліся з небам. І неба стала працягам іхняй зямлі. Яно лілося ў валасы, яно білася ў ветразях караблёў, яно нараджала паэтаў.

Вікінгі – першародныя паэты. Іхнія вершы – старадаўнія руны. Вікінгі зніклі, падарыўшы скандынавіі – Скандынавію, Швецыі – Швецыю. Пакінуўшы каменныя кнігі. Найстаражытныя рунічныя надпісы датуюцца VII стагоддзем, яны пульсавалі ў пісьменных руках цэлае тысячагоддзе, а шведскія сяляне карысталіся рунамі яшчэ сто гадоў назад. На адным з камянёў рунічным вязьмом увекавечана беларуская Дзвіна, па якой вікінгі-варагі прывезлі ў нашу мову скрыню (у іх – «скрынах» – яны захоўвалі свае тавары).

Забудзеш руны – успомніш руіны...

У небе – ўсе паэты. Ды і як ім ня стаць, калі праз некалькі секунд пасяля ўзьлёту, пасяля доўгай хмурнасьці і лістападаўскай халепы, – у ілюмінатары, пад і над табой – сонца. Напачатку рассыпаныя горы бавоўны, затым густая пена... Нібыта на зямлі – другі Патоп і хтосьці магутны пачаў мыць нашу планету.

Магчыма, так выглядае рай – калі на ўсе папярэднія клопаты, мітрэнгі і праблемы, урэшце, на гісторыю і сучаснасьць глядзець з вышыні 10 000 метраў. Якраз тут напоўніцу разумееш моўленае Максімам Багдановічам яшчэ ў дасамалётны час:

Навошта на зямлі
спрэчкі і звадкі,
калі ўсе мы разам
ляцім да зор?

Неба сучасных вікінгаў – шведаў – ня зблытаеш з іншымі: яно цяжкае, халоднае і салёнае, бо настоенае на водах Паўночнага і Балтыйскага мораў. Яно мацуецца да засьнежаных скандынаўскіх гор і цёпрых хмарачосаў Стакгольму ды надзімаецца ў ветразях хмараў.

У цэнтры Стакгольму няма дрэў. Заместа іх прарастае праз камяні гісторыя і гоіць гарадское паветра паданьнямі, легендамі, фактамі.

У Стакгольме ўпершыню можна пераканацца, што неба не хапае. Ня гораду, а табе. Хочацца зноў аглядзець яго з вышыні птушынага лёту – каб разабрацца ў загадках лабірынтаў-каналаў і выспаў. Не заблукаць дапаможа ўсьведамленьне таго, што ў гучаньні слова Стакгольм захоўваецца цокат капытоў каралеўскіх коней па гарадской брукаванцы. І пахкі вецер.

Стакгольмскі вецер – небны дэзадарант.

Не дае заблукаць у Стакгольме і Стрындберг, чые выказваньні ўпісаны літвымі літарамі ў асфальт вуліцы Drottninggatan – пасярод, як дарожная разьметка. Па тых словах Стрындберга вуліца вядзе ад кватэры пісьменьніка да Каралеўскага палацу. Яго, як і ўсю 10-мільённую Швецыю, ахоўваюць 15 тысячаў паліцыянтаў. У 10-мільёнай Беларусі іх у дзясятка разоў больш.

Аднак ня толькі гэта адрозьнівае нашыя краіны. Не такія далёкія – геа-

графічна, гістарычна. Назіральныя суседзі-фіны нас нават аднолькава менавалі – guotsi, або русы... А беларус Піліп Орлік з Вілейшчыны, народжаны роўна за трыста гадоў да мяне, стаўшы гетманам і аўтарам першай канстытуцыі Украіны, а таксама галоўным ворагам Пятра I, знайшоў роўную дарогу ў Стакгольм, дзе пакінуў гетманскую булаву Багдана Хмяльніцкага (Швецыя перадала яе толькі Віктару Юшчанку).

Мы, вялікія нацыі малых краінаў. Але шведы – вялікая нацыя вялікай дзяржавы. Яны, як і беларусы, ня маюць значных прыродных багаццяў, аднак яны – народ неба. Мы ж – зямлі. І песні нашыя, і думкі нашыя, і планы нашыя – зямныя. Шведы ж – каб наблізіць і прыручыць прастору – прыдумалі тэлефон, паравую турбіну, шарыкападшыпнік. І караблі...

Шведы змайстравалі першы ў свеце «тытанік» – каралеўскі карабель «Ваза», які адплыў ад берагу і патануў. Праз трыста гадоў яго паднялі і зрабілі музейным героем.

Калі Стакгольм – гэта гісторыя ў камні, дык «Ваза» – гісторыя ў дрэве. І якраз цяжар гісторыі, думаецца, перакуліў карабель, а не памылка ў канструкцыі. На бартах дзевяціпавярховай аграмадзіны ўвекавечаныя фігуры міфалагічных трытонаў, русалак, імператараў старажытнага Рыму, герояў Швецыі. А пад кармавымі страпіламі на каленях зьнерухомелі польскія шляхцічы – як напамін пра вайну Швецыі і Рэчы Паспалітай 1620-1629 гадоў.

«Ваза» будаваўся як карабель-лятак: неба для яго пачыналася там, дзе знікала зямля.

Наперадзе летака з ветразямі застыў драўляны леў з гербам Васа ў каралеўскіх лапах. На шчыце пад каронай – жытні сноп. Па-шведску сноп – васа, ваза (vasa). «Каласісты» давесак быў і ў аднаго з нашых каралёў – Жыгімонта-Вазы.

Са шведскім консулам мы замацавалі колішнюю роднасьць «Хлебным віном» – прывезенай з Менску жытнёвай гарэлкай. Так назваць «вогненную ваду» маглі толькі беларусы, у якіх снапы і бутлі стаялі ў чырвоных кутах.

Нам застаецца галоўным хлеб, шведам – сімвал.

Нам – сёння, ім – заўтра.

Нават агульныя карані мы асвойваем па-рознаму: з латыні volva абазначае «каціца». У нас ад тога слова – бульба, у іх – «Volva». Адну мы «выкочваем» з зямлі, з кастра, яны на аднайменных машынах коцяцца па аўтабанах да небакраю...

І ўрэшце ў нас – «сена на асфальце», а ў іх – словы.

У нас – знак, у іх – гук.

Мы баімся прынізіць словы, яны – узвысіць іх (і «заямляюць», нібыта прывязваючыся словамі да глебы-дна – катвігамі).

Яны баяцца ўзьляцець, мы – ўпасці.

А таму яшчэ ня скоро на перайменаванай вуліцы Карла Маркса, што вядзе да Менскага каралеўскага палацу, зьявіцца словы Якуба Коласа...

Толькі гледзячы ў неба можна знайсці сваю зямлю.

2006